

MAYKEN DE WOLFF.

Waer werd oprechter trouw
Dan tusschen man en vrouw
Ter weereld oit gevonden?
Twee zielen gloënde aan een gesmeed,
Of vast geschakelt en verbonden
In lief en leedt.

Uit „Gijbsrecht."

Wie zou zich harer kunnen herinneren, zoo niet de naam van haar man had geleefd van geslacht tot geslacht! Zij was een gewone vrouw — een dier huismenschen, waaruit ons maatschappelijk leven voor 't beste deel bestaat. Haar echtgenoot heette Joost van den Vondel.

Daar gaat u een licht op.

Zoo kan het de moeite nog loonen, wat nader met haar kennis te maken, om te weten te komen — voor 't minst — hoe toch wel de verhouding was tusschen den buitengewonen Vondel en de gewone Mayken.

Wel is de vraag belangrijk, welchen invloed zij gehad kan hebben op den koning der Nederlandsche zangers, op den Vondel der wereld, roemrijker gedachtenis.

Hoe die twee toch mekaar vinden konden, in geestelijken zin. Alberdingk Thijm, Vondels biograaf en z'n begriper, heeft getracht ze ons te teekenen.

En 't is waar — als we Vondel vergelijken mogen met Bilderdijk — Mayken is geen Katherina, die den man als aanbidt om zijn kunstgenie.

't Lijkt niets.

Ze was er te alledaagsch voor.

Ze vond, nu ja, Joost knap — of liever — ze geloofde op gezag van die 't weten konden, dat ze een knappen man had; één, die uitstak in z'n wereld, maar hem volgen, van verre zelfs, dat vermocht ze niet.

De gedachten van den Vondelgeest waren haar te hoog. Ze zag niet de heerlijkheid van het genie.

De majesteit van het Vondelwoord ging langs haar heen. Ze was thuis op den platten grond. Joost leefde in hooger sfeeren.

Het licht des hemels, dat de dichter spelen liet in z'n verzen, zooals Rembrandt het stralen liet van zijn doeken, verblindde haar.

En dan — die familieleden, die het niet hebben konden, dat zwager Joost ze in kennis en talent overtrof, die lieve „magen," laag-bij-de-grondsche menschjes, die den zonderling achter z'n rug belachten. Mayken moest ze bijwijlen wel toegeven, dat Joost niet meepraten kon over koetjes en kalfjes, waarover zij zoo knus konden babbelen.

Daarbij — wat maakte hij zich het leven toch moeilijk. Altijd moest het tegen de bocht in. Waarom dat gehekel in die verzen, dat hem den haat op den hals haalde van velen! Van voorname lieden in staat en kerk. Waarom was hij, als hij dan toch wat zeggen wilde, niet soepeler in zijn uitdrukkingen! Waarom moest hij altijd zoo vinnig, zoo bitter zijn!

Ze hadden een zaak . . . een welbeklante. . . . Hij was, dat mocht hij niet vergeten, kousenkoopman. Hij moest van iedereen leven.

Cats, dat was wat anders, de pensionaris. Hooft, de drossaard; Huygens, de „hofman," die hadden wat in de melk te brokkelen, maar hij, hij was „maar" een handelsman.

Maar zoo ge meent, dat ge nu alles van Mayken de Wolff weet, zoudt ge u toch zeer vergissen.

Daar mocht in Mayken geen kunstgevoel sluimeren, zij mocht niet verstaan, wat het hoofd van Vondel vervulde, haar levenswijsheid begreep toch, waaraan hij, waaraan de dichter behoefte had. Ze kende het Vondelhart.

En als weer over hem kwam het heilig moeten, wist zij, wat de man behoefde.

De man, voor wien de kousenwinkel, voor wien heel

Amstelredam, voor wien 't heele land te klein was, de man, die machtig was „het heelal tot één, één enkel denkbeeld te verbinden."

En zoo dreef dan Mayken de nering. Zoo zorgde Mayken, dat Vondels schoorsteen vroolijk kon blijven rooken.

Vondel had in haar een deugdelijke huisvrouw gevonden. „Hare waarde was verre boven de robijnen. Het hart haars heeren vertrouwde op haar, zoodat hem geen goed ontbrak. Ze deed hem goed en geen kwaad al de dagen haars levens. Ze zocht wol en vlas, en werkte met lust harer handen. Ze was als de schepen eens koopmans en deed haar brood van verre komen."

En wel mocht hij haar gelukkig prijzen en zeggen: „Vele dochteren hebben deugdelijk gehandeld, doch gij gaat die alle te boven."

Vondels kousenzaak kon er wel wezen. Zijn koopmanshuis stond, zegt Diferee, met Denemarken en Duitschland in goede relatie. Brom meldt, hoe de jaarlijksche rekeningen, die Vondel bij de Amsterdamsche wisselbank had, soms wel over de 40.000 gulden bedroegen.

Dus dat ging nog al. Trouwens, een paar gewone burgerkousen kostten bij inkoop drie gulden en voor een paar zijden betaalde Vondel zelf tien. Daar kon een zoet winstje op zitten.

En dit was dan ook zoo.

Maar toch zou het armoe-troef worden. De jonge Joost weet er wel weg mee. En de Engelsche oorlogen vernietigen ook bij Vondel de welvaart.

Maar zoover was 't in 1635, het sterfjaar van Mayken, nog niet. Op financieel gebied was er toen nog geen nood.

Al is Just een losbol, die zijn ouders verdriet aandoet, die hun het levensgeluk rooft.

En dit zware leed hebben ze samen gedragen. Hoe Mayken het gevoelde, dat het den dichter, die naar de stoutste idealen grijpen kon, pijnde tot in het diepst zijner ziel.

Over enkele jaren zou hij er van stamelen in zijn „Joseph in Dothan," wèl een treurspel, in dat aangrijpend slot: „Och d' ouders telen 't kind en maken 't groot met smart: Het kleene treedt op 't kleed; de groote treën op 't hart."

En er was nog meer, dat Mayken haar Joost hielp dragen. In 1633 had Vondel z'n „Uitvaart van mijn dochterken" en waarschijnlijk ook zijn „Kinderlijk" moeten dichten.

„De felle Doot" had „grijze liën verschoont" en „met haar schicht gemikt op Saartje, die de vreugd was van de buurt."

Een meisje van elf jaren was uitgedragen uit het huis, in welks gevel te lezen stond onder twee elkaar omsluitende rechterhanden: IN DE TROV.

Och, wat kon hier troosten!

Vondel vreesde, dat dit droef gebeuren van nog meer droefes oorzaak mocht worden.

De „speelnoot" mocht Saartje „vlechten nog een krans van roosmarijn, ter liefde van heur beste kameraet,

O kranccke troost, wat baet
De groene en goude loover,
Die staetsi gaat haast over."

En tot tweemaal toe werd het ouderhart gewond.

Ook Konstantijntje ging heen.

En mocht Vondel al gelooven, dat zij „van omhoog d' ijdelheden hier beneden" uitlachte, en Mayken troosten met de vraag van 't lieve kleintje: „Moeder, waarom schreyt ghij op mijn lijck? Boven leef ick, boven sweef ick, engeltje van 't hemelrijck," hij kende Maykens zwakke krachten. Ze kon zich niet meer opheffen uit haar leed; de rouw werd haar doodelijke kwaal.

En voor haar ook was dat waarschuwend slot:

„Leer dan reysen met ghepeisen
Na palleyzen uyt het slick
Deser werrelt, die soo dwerrelt:
Eeuwig gaat voor oogeblik."

Het was in den nacht van den elfden op den twaalfden Februari 1635, toen Mayken de Wolff uit „het slick deser werrelt" zou gaan „reysen."

Just had geen tijd om hierbij tegenwoordig te zijn. Hij kon z'n amusement niet ruilen voor de akeligheden des levens.

Naar een schilderij van Israëls.

Hij moest gaan feesten.

Boven de kleine vleeschhal zou het nieuwe blazoen „Door Yver in Liefde bloeyende," na de vereeniging der Oude Kamer met de Duitsche Academie worden ingewijd.

Just dronk daar zijn wijntje en tierde mee met de heeren, ter eere van de kunst.

En hij las de woorden ook: Door ijver in liefde bloeyende. Flitste niet even de gedachte aan de doodzieke moeder hem door 't brein?

Maar Just kon — zwakkeling, die hij was — die gedachte nog wel baas. Of liever — de fuif deed alles.

En 't was nog al een kunstfuif.

Vader mocht wel blij zijn. Hij was in goed gezelschap.

En moeder Mayken lag te sterven in de Warmoesstraat. En op haar bed tobde ze nog over den losbol, die zijn hoofd kwijt was.

Wenschte ze nog, dat een goeie vrouw hem straks een reddende engel mocht zijn.

En nu — Vondel voelt wat hem wacht.

De wreede droefheid grijpt hem aan en laat hem niet meer los. Maykens leven trekt hem als in visioen nog eenmaal voorbij.

Hij ziet haar weer als vroolijke maagd, als jonge vrouw, als blijde moeder. Hij ziet haar weer in die gezellige bedrijvigheid, waarmee ze hem zoo gelukkig maakte. De adel van haar trouw ziet hij nog in haar doffe oog. Zij was hem inderdaad de hulpe in het leven. Hem, den onhandigen dichter.

Het leven was hem door haar juist een leven. Zij heeft hem gesteund en — Vondel ziet het nu pas goed — ook gesteund in z'n arbeid, ook in z'n denken, z'n schrijven.

Nu zal „de tortelduif worden gescheurd van haar benden tortel" en deze zal „jammeren op eenen boom, verdroogd van wortel, zijn leven langk."

Wat moet hij haar nu nog zeggen!

Ook de Vondeltaal is te arm, om de Vondelsmart, de Vondelliefde en den Vondeldank te uiten.

En schreiend komt het: „Mayken, God vergelde je al het goed, dat je aan mij en onze kinderen gedaan hebt."

En Mayken fluistert nog: „Goeie nacht, Joost." En dan gaat ze heen.

Hoe die laatste woorden den dichter sneden door de ziel. „Goeie nacht, Joost."

De nacht was gekomen.

Voor hem ook.

De benauwde nacht der eenzaamheid.

De nacht met z'n verschrikkingen.

Hoor maar.

De lichtmis komt thuis — dronken.

De arme vader loopt hem tegemoet.

Verwacht niet, dat de hekdichter ontwaken zal, om het den dwazen zoon te zeggen, wat hij wel waard is. Het is de man van Mayken, die spreekt: „Daar ligt moeder, ze is al dood."

Arme Vondel, we hebben u nu zoo lief in uw groote smart.

De eenige, die iets verstond van uw leven, is heengegaan.

Twintig jaar is ze u een lieve echtvriendin geweest.

Drie dagen later wordt Mayken naar de Oude Kerk gedragen en in het vrouwekoor bijgezet.

En dan schrijft Vondel zijn „Lijckklaght aan het Vrouwekoor" met die ontroerende regels:

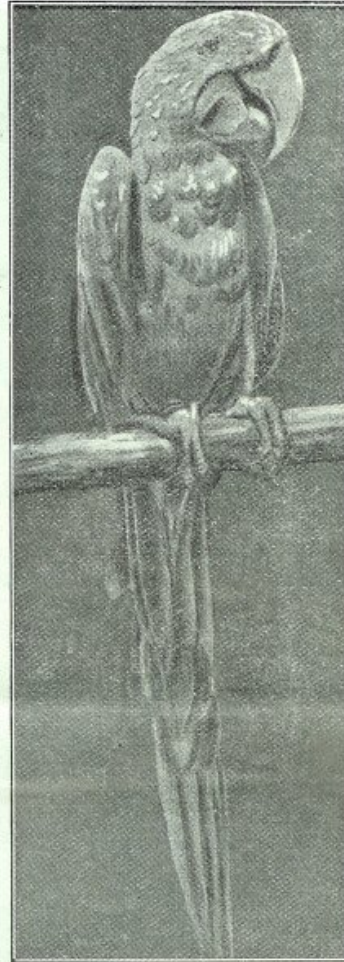
Nu groeit 't getal van uwe lijcken
Door een, dat 't meest mijn geest bedroeft,
En met de lijckschroef 't harte schroeft,
Die voor geen jammerklaght zal wijcken.

Al laat ghij mij alleen,
Uw vriendschap, uw gediensstigheid
Staan eeuwig in mijn hart geschreven.

A. L. v. H.

NAPRATERS. 1)

„Kopje krauw."

En van de gemakkelijkmsten manieren om iets van de karakters onzer medemenschen gewaar te worden is wel, hen na te gaan in hun „liefhebberij." Heeft iemand in 't geheel geen „liefhebberij," geen „stokpaardje," dan denk ik dat ge naar zijn karakter diep, zeer diep, zult moeten zoeken.

De „liefhebberijen" zouden weer onder afdeelingen te brengen zijn, in systeem misschien, maar met de poging daartoe wensch ik niemand te vervelen. Ik wijs er slechts op, dat een dier liefhebberijen dieren betreft. Begrijpt ge al, waar ik heen wil? De plaatjes zijn mij voor en ik kan u niet langer laten raden. Ge weet het al, ik denk aan de bewonderaars en verzorgsters van Lorre en Pappie.

Ik moet een beetje tegen mijn gemoed ingaan, om aan 't onderwerp te beginnen. Want een vlug koolmeesje, zooals ik het op 't oogmerk voor oogen heb, dat om de takjes van een dorrenden kastanje naar insektenieren speurt, is mij veel aantrekkelijker dan een bontgevederde papegaai, al werkt hij in zijn sierlijke kooi, met zijn kalm-houterige bewegingen en zijn zielloos gesnap nog zoo betooverend op zijn omgeving. Een vogel in een kooi, een visch in een kom lijken voor een buitenkind, als ik ben, onbegrijpelijke heerlijkheden, ze vervullen me met een gevoel van medelijden en ziekelijkheid. Een ruime volièrre, een groot aquarium, dat is nog wat, maar een kooi, en een vischkom.... neen, ze mogen in mijn huis niet komen. Ik ben een vriend der vrijheid en laat graag vrij.

Ondertusschen, de arme dieren kunnen het niet helpen, dat ze aan banden gelegd of opgesloten worden, al verbeelden hun vrienden zich, dat ze uitnemend verzorgd worden en over niets te klagen hebben. Ze zijn om de eigenwillige, mag ik zeggen: wreede? lievigheid hunner pleegvaders en pleegmoeders niet minder onze belangstelling waard en ik wil van hen spreken, afgezien van de rol, die men hen laat spelen, in de hoop, dat ieder, die ik, ongewild, een weinig te na kwam, mij vergeeft, dat ik mij zoo vrij uitliet over hun liefhebberij.

Als ik mij zelf zoo 't eerste woord gegeven heb, is 't

1) Dit artikel van onzen ontslapen medewerker H. B. van Lummel vonden wij nog in portefeuille. Gaarne geven wij deze oorspronkelijke bijdrage thans nog een plaats in ons Blad.